

ISSN 2181-5291

PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

Maxsus son, № 2, 2020

www.psixologiyabuxdu.uz

The journal was registered with the certificate № 05-45 on February 25, 2011 at Bukhara Region Press and Information Administration of Uzbekistan Press and Information Agency

According to the resolution №201/3 as of December 26, 2013 of the Presidium of Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan the journal was included into the list of scientific journals in which scholarly articles on the scientific results of dissertations on Psychology must be published.

Address:

*200100, Bukhara city,
K.Murtazoyev street, 16
Bukhara State University
Department of Psychology
Phone: 0(365) 221-29-73*

**The journal is published 4
times a year**

Website: www.psixologiyabuxdu.uz
E-mail:
psixologiya_jurnali@umail.uz

Jurnal O'zbekiston Matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasida 2011- yil 25-fevral № 05-45-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2013-yil 26-dekabrda 201/3-sonli qarori bilan psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari ilmiy natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan ilmiy jurnallar ro'yxatiga kiritilgan.

Tahririyat manzili:

*200100, Buxoro shahri,
K.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy
Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrası
Tel: 0(365) 221-29-73*

**Jurnal 1 yilda 4 marta
chiqadi.**

Website:
www.psixologiyabuxdu.uz
E-mail:
psixologiya_jurnali@umail.uz

*Журнал
зарегистрирован Бухарским
областным управлением
агентства печати и
информации Республики
Узбекистан. Свидетельство
№ 05-45
от 25.02.2011г.*

*Журнал включен в список
обязательных выпусков ВАК
при Кабинете Министров
Республики Узбекистан
на основании решения ВАК
№201/3 от 26 декабря 2013 года
для получения учёной степени
доктора психологических наук.*

Адрес:

*город Бухара 200100,
улица М.Икбола, 11
Бухарский государственный
университет
кафедра Психологии
тел: 0(365) 221-29-73*

**Журнал выходит 4 раза в
год.**

Website:
www.psixologiyabuxdu.uz
E-mail:
psixologiya_jurnali@umail.uz

омилларини аниқлаб, уларни қисқа мудатда бартараф этиш чора-тадбирларини ишлаб чиқишимиз лозимлигини кўрсатади.

Тасвирий санъат асарларини идрок ва тасаввур қилишда кўпчилик кўрмаган, аниқроғи кўра олмайдиган жиҳатларни, улар орасидаги ўзаро муносабатларни кўра билиш, аниқлаш, уни оригинал талқин этиш нафақат асар муаллифининг катта истеъдод соҳиби эканлигини, балки шундай таҳлилий идрок этаётган шахснинг интеллектуал савиясини, тафаккур қилиш ва тасаввур ҳаёлида катта салоҳият, имкониятлар мавжудлигини кўрсатади.

Адабиётлар:

1. Ғозиев Э. Умумий психология. – Т., 2002
2. Давалетшин М.Г. Умумий психология. – Т., ТошДПУ, 2002.
3. Б.Н. Орипов "Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси" "ИЛМ ЗИЁ" ТОШКЕНТ-2013
4. Ҳасанов Р. Тасвирий санъат машғулотларини такомиллаштириш. – Т., 1986
5. Ҳасанов Р. Тасвирий санъат. (1-7 синфлар дастури). – Т., 1995.
6. Б.Н. Орипов "Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси" 5- нашр "ИЛМ ЗИЁ" Тошкент-2016.
7. Б.Н. Орипов "Тасвирий методикаси" 6- нашр "ИЛМ ЗИЁ" – Тошкент-2017.
8. Ерков С.А. Формирование художественного восприятия произведений изобразительного искусства на уроках ИЗО в 5,6 классах средней общеобразовательной школы. Автореф. дис. канд. пед. наук, – Москва 2006 г., – С. 24-30.
9. Выготский Л.С. Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987. – 342 с.
10. Кузин В.С., Психология живописи. Учебное пособие для вузов. – М., ОНИКС, "XXI век", 2005, – 304 с.

Ёқубова Дилафрўз Миржабборовна,

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети катта ўқитувчиси

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАР ТАФАККУРИНИ ЎСТИРИШ ВОСИТАЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ ВА ТАДБИҚ ЭТИШ ПСИХОЛОГИЯСИ

Аннотация: Мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстиришда ақлий ўйинлардан фойдаланишнинг тадқиқ этишдир муҳим аҳамиятга эга. Шунинг учун ҳисобга олган ҳолда ушбу тадқиқот ишининг мақсади, мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстиришда ақлий ўйинлардан фойдаланишнинг назарий ва амалий жиҳатдан ўрганишдан иборат.

Калим сўзлар: тафаккур, метод, тажриба, таълим, тадқиқот, ўйин, тренинг суҳбат, кузатиш, методи

Abstract: Investigating the use of mental games is important in fostering early childhood thinking. With this in mind, the purpose of this study is to explore theoretical and practical application of mental games in the development of preschoolers' thinking.

Key words: thinking, method, experience, diagnosis, research, play, training conversation, observation, method.

Аннотация: Изучение умственных игр важно для развития мышления детей раннего возраста. Имея это в виду, цель данного исследования заключается в изучении теоретического и практического применения психических игр в развитии мышления дошкольников.

Ключевые слова: мышление, метод, опыт, диагностика, исследование, игра, обучающая беседа, наблюдение, метод.

Мавзунинг долзарблиги: Мустақиллик йилларида мамлакатимизда халқ таълими тизими фаолиятини меъёрлаштирувчи "Таълим тўғрисида"ги Қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, шунингдек, "Ўзбекистон Республикасида давлат мактабгача таълим муассасаси

тўғрисида Низом" каби муҳим давлат ҳужжатлари қабул қилинди. "Таълим тўғрисида"ги Қонуннинг 30-моддаси орқали фарзандлар тарбияси ва таълим олишлари, уларнинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатлари ҳимояси борасида ота-оналарнинг ўрни ва жавобгарлиги оширилди. Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талабларида кўрсатилишича бугунги мактаб боладан аниқ билимларгина эмас, фикрлаш кўникмаси, катталар ва тенгдош ўртоқларини тушуниш, улар билан ҳамкорлик қилиш ҳам талаб этилади. Шунинг учун бола мактабга қадам қўяётганида қанчалик билимга эга эканлиги эмас, балки унинг янги билимларни эгаллашга тайёрилиги, атроф-оламга мослашиш кўникмаси, воқеа-ҳодисани мустақил равишда таҳлил этиш ва мустақил ҳаракат қилиши муҳимроқ ҳисобланади. Шундай экан мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккурини ўстириш, фикр юритиш жараёнларини шакллантириш ва шу йўл билан мактабгача ёшдаги болалар онгига яратувчанликни сингдириш ота-она, тарбиячи ва педагогларнинг муҳим вазифасидир. Ана шундай маъсулиятли вазифа ҳозирги кунда мактабгача таълим муассасалари тарбиячилари зиммасига юклатилган. Мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккури шаклланиши муаммолари педагог ва психологлар томонидан атрофлича талқин этилган бўлсада, болаларнинг тафаккурини ривожлантириш масалалари назарий ва амалий изланишларга зарурият сезади. Мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккури анча ривожланган бўлсада, ҳали импульсивлиги, ихтиёрсиз ва беқарорлиги билан ажралиб туради. Аммо, мазкур хусусиятлар болалар тафаккуридаги янги жиҳатларнинг шаклланиши учун, педагогик-психологик таъсир кўрсатиш учун имконият ҳамдир. Шу туфайли улар болалар билан мактабгача таълим муассасасида олиб бориладиган таълимий ва тарбиявий фаолият жараёнида, айниқса, ижтимоий муносабатларнинг таъсири натижасида ихтиёрий фикр юритиш жараёнларининг шаклланишига сабаб бўлади. Лекин бу имконият доимо қулай таълим – тарбиявий шароитни, вазиятларни талаб қилади. Мактабгача ёшдаги болалар ўзининг тафаккури туфайли ўз аجدодлари томонидан яратилган ижтимоий тажрибани фаол ва онгли равишда ўзлаштиради, атроф-муҳитдаги нарсалар ва ҳодисалар билан мулоқотга киришади. Бу болада фаолият майлларининг ривожланиши ёрдамида амалга ошириладиган хатти-ҳаракатлар, тил бойликлари, болалар орасидаги муносабатларни эгаллаб олиши, қобилиятларнинг ўсишида намоён бўлади. Бу жараёнда уларга оила аъзолари ва тарбиячилар яқиндан ёрдам берадилар. Айниқса, мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстиришда ақлий ўйинлардан фойдаланиш яхши самара беради. Мактабгача ёшдаги болаларда турли соҳага доир саволларнинг туғилиши уларда тафаккур жараёнларининг фаоллашадиганлигидан дарак беради. Болалар саволларига ўз вақтида жавоб топа олмасликлари ёки катталарнинг саволига аҳамият бермасликлари туфайли тафаккури ривожланиши ўрнига сўна бошлайди. Мактабгача ёшдаги болаларда тафаккур жараёни бирор нарсадан таажжубланиши, ҳайратланиши натижасида турли саволларнинг туғилиши туфайли ҳосил бўлади. Кўпгина ота-оналар ва айрим тарбиячилар болалар ортиқча савол бериб юборсалар, «кўп маҳмадона бўлма», «сен бундай гапларни қаердан ўргандинг», деб қийиб берадилар. Натижада бола ўқинади ва саволларига ўзи жавоб топишга ҳаракат қилади. Айрим тортинчоқ болалар эса мутлақо савол бермайдилар. Бундай болалар билан иш олиб боришда тафаккур жараёнлари шаклланишига алоҳида эътибор қаратиш зарур. машғулотлар ва саёҳатлар даврида тарбиячилар турли савол бериб, уларни фаоллаштиришлари лозим.

Мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини шакллантиришда қорида келтирилган омилларни ҳисобга олиш зарурлиги туфайли Илмий мақолаимизни "Мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстиришда ақлий ўйинлардан фойдаланиш" деб номладик ва тадқиқ этишни лозим топдик.

Методика: Мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстиришда ақлий ўйинлардан фойдаланиш. Мактабгача таълим муассасаси тарбиячиси ва тарбияланувчилари.

Илмий мақолада қўлланилган методлари:

1. Кузатиш методи ёрдамида тажриба синфидаги болалар тафаккурини ўстиришга йўналтирилган машғулотларда фикр юритиш жараёнларининг шаклланиши тўғрисида маълумот тўплаш.

2. Сухбат орқали мактабгача ёшдаги болаларда фикр юритиш жараёнларини шакллантиришга йўналтирилган машғулотларининг тафаккурининг ўсишига таъсирини ўрганиш.

3. Ўйин ва тренинг усулларини қўллаб мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстириш бўйича синов-тажриба ишларини олиб бориш ва таҳлил қилиш.

Кузатиш методи ёрдамида тажриба синфидаги болалар тафаккурини ўстиришга йўналтирилган машғулотларда фикр юритиш жараёнларининг шаклланиши тўғрисида маълумот олишга ҳаракат қилдик. Кузатишларимизга кўра болаларнинг тафаккури содда кўринишга эга бўлсада, уларнинг ёшига хос бўлиб, уларнинг кўпчилигида тафаккур жараёнлари яхши шаклланганлигидан далолат беради. 20 нафар боладан 5 нафарининг тафаккури ва нутқи бошқаларига нисбатан анча паст эканлиги кузатилди. Тадқиқот синфидаги болалар билан олиб борилган суҳбат орқали мактабгачагача ёшдаги болаларда фикр юритиш жараёнларини шакллантиришга йўналтирилган машғулотларининг тафаккурининг ўсишига таъсирини ўргандик. Болалар билан суҳбатни ассосий тажрибани ўтказганимиздан сўнг ташкил этдик. Болалар билан суҳбат индивидуал тарзда олиб борилди. Суҳбат жараёнида асосан болалар фикрларининг нутқида ифодадай олиши кузатилди.

Мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккурини ўстириш бўйича режалаштирган ишларимизни амалга оширишдан «Мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккурини ўрганиш методикаси» номли усул ёрдамида болаларнинг ёшига нисбатан тафаккури ривожланганлиги даражасини аниқлаб олдик. Психологик ва педагогик ташхис жараёнига жами 20 нафар бола жалб этилди ва куйидаги натижа олинди: Мактабгача ёшдаги болаларнинг тафаккурини ўрганиш методикаси болаларга куйидаги саволлар берилиб, жавоблар олинди. Саволлар. 1. От каттами ёки итми? (от) 2. Эрталаб нонушта қиламиз, пешиндачи? (тушлик) 3. Кундузи ёруғ, кечаси-чи? (қорунғу) 4. Осмон ҳаво рангда, ўтлар – чи? (яшил) 5. Гилос, нок, олма, олхўри – булар нима? (мева) 6. Нима учун ҳали поезд ўтмасдан шлагбаум туширилади? (машиналарни тўхтатиб туриш учун) 7. Тошкент, Самарқанд, Бухоро – булар нима? (шаҳар) 8. Соат неча бўлди? (болага соат кўрсатилади?) 9. Сигирнинг боласи бузук, итнинг боласи кучукча, қўйнинг боласи-чи? (қўзичок) 10. Ит кўпроқ товукқа ўхшайдими ёки мушукками? (мушукка) 11. Нима учун автомобилларда тормоз бор? (машинани секинлаштириш маъносидаги ҳар қандай жавоб тўғри бўлади) 12. Болға билан болта нимаси билан бир-бирига ўхшайди? (ўхшаш вазифаларини бажарувчи асбоблар мазмунидаги ҳар қандай жавоб тўғри) 13. Олмаҳон билан мушук нимасига кўра ўхшайди? (камида иккита ўхшаш белги санаб ўтилиши керак) 14. Мих билан винтнинг нима фарқи бор? (михнинг усти текис, винт ғадир – будур, мих болға билан қоқилади, винт бураб киритилади)

15. Футбол, тенис, сузиш – булар нима? (спорт, физкультура) 16. Қандай транспорт турларини биласан? (камида иккита ҳар хил транспорт санаб ўтилиши керак) 17. Қари одам ёшдан нима билан фарқланади? (камида иккита муҳим фарқли белги санаб ўтилиши керак) 18. Одамлар нима учун спорт билан шуғулланади? (соғлом бўлиш учун, бақувват бўлиш учун, кучли бўлиш учун, ғалаба қозониш учун, чемпион бўлиш учун) 19. Одамлар ишламаса нима бўлиши мумкин? (нарсалар ярата олмайдилар, нарсалар сотиб ололмайдилар, қийналиб яшайдилар каби жавоблар) 20. Одамни нима учун қамаб қўядилар? (ёмон иш қилгани учун мазмунидаги ҳар қандай жавоб, бошқаларга зарар етказмаслиги учун, деган жавоб тўғри).

Жадвал № 1.

№	Синалувчи болалар	Методика саволларига берилган тўғри жавоблар сони	Тўплаган балл	Тафаккури даражаси
1.	Ахроров Комил	18	9	Юкори даража
2.	Аминова Зулайҳо	15	7	Ўрта даража
3.	Бобиев Амир	15	7	Ўрта даража
4.	Даминов Азиз	18	9	Юкори даража
5.	Дониёров Нуриддин	12	6	Ўрта даража
6.	Норов Амир	15	7	Ўрта даража
7.	Мамурова Ҳабиба	12	6	Ўрта даража
8.	Худойкулова Хафиза	20	10	Жуда юкори даража
9.	Муртазоева Нодира	25	7	Ўрта даража
10.	Мўминова Олима	12	6	Ўрта даража

11.	Насриева Амина	18	9	Юкори даража
12.	Норова Жамила	16	8	Юкори даража
13.	Олимова Ферангиз	16	8	Юкори даража
14.	Оллобердиева Фотима	12	6	Ўрта даража
15.	Толибова Хафиза	12	6	Ўрта даража
16.	Юсупова Матлуба	15	7	Ўрта даража
17.	Шомуродов Ойбек	15	7	Ўрта даража
18.	Қобилов Шавкат	18	9	Юкори даража
19.	Якубов Комил	20	10	Жуда юкори даража
20.	Пирназаров Азиз	15	7	Ўрта даража

Тест натижаларига кўра болаларнинг жавобларини таҳлил қилганимизда қуйидаги натижани олдик: 1. 10 балл – жуда юкори даражада 2 нафар бўлиб, жами болаларнинг 10% ни ташкил этди. 2. 8 – 9 балл – юкори даража 5 нафар болалар жами 25% ни ташкил этди. 3. 4 – 7 балл – ўрта даража 8 нафар болалар жами 40% ни ташкил этди. 4. 3-2 балл – паст даража 5 нафар болалар жами 25% ни ташкил этди.

Тажриба якунида эса болаларнинг тафаккурини ўстириш жараёнини давр талаблари асосида таъминлаш учун муайян технологик тизим асосида ўтказган тажриба-синов натижалари тажриба-синов қуйидагича кўринишни олди.

Тажриба охирида болалар билимларни ўзлаштириш кўрсаткичлари

Синфлар	Ўқувчилар сони	Билимларни ўзлаштириш даражаси		
		юкори	ўртача	қуйи
Тажриба	264	89	135	40
назорат	257	67	82	108

Ушбу маълумотларни математик - статистик таҳлил қилиш учун Стъюдент-Фишер методитанланди.

Тажриба ва назорат синфидаги баҳолаш натижаларини мос равишда 1 ва 2 – танланмалар деб олсак, қуйидаги вариацион қаторга эга бўламиз.

1 – танланма X_i : юкори; ўрта; паст;
(тажриба синфи) m_i : 89; 135; 40;
 $m=264$

2 – танланма Y_i : юкори; ўрта; паст;
(назорат синфи) n_i : 67; 82; 108.
 $n=257$

Бу танланмаларга мос келган диаграммани чизамиз:

Хулоса: Мактабгача ёшдаги болаларга таълим-тарбия беришнинг асосий мақсад ва вазифалари болаларни жисмоний ва ақлий жиҳатдан ривожлантириш, уларнинг руҳият, шахсий қobiliятлари, интилиш ва эҳтиёжларини қондириш, миллий ва умуминсоний қадриятларга, мустақиллик ҳояларига содиқ ҳолда вояга етиб боришни таъминлаш, уларни мактабгача ёшдаги болалар таълимтарбиясига қуйилган давлат талабларига мувофиқ мактаб таълимига тайёрлашдан иборат. Мактабгача ёшдаги болаларни ривожлантириш жараёни олдига қуйилган мақсад ва вазифаларнинг бажарилишига эришиш давлат талаблари асосида ишлаб чиқилган таянч дастури асосида амалга оширилади. Ҳозирги кунда халқимиз олдига ҳар томонлама гармоник ривожланган кишини тарбиялашдек муҳим вазифани қўйди. Мустақил давлат қурувчиси ақлий жиҳатдан етук бўлиши лозим, бу эса киши тафаккурини юксак даражада ўсган бўлишини талаб этади. Ақлий тарбия эса маълумки, боланинг жуда ёшлигидан, яъни мактабгача ёшдаги даврдан бошлаб ривожлантириб борилади. Шунинг учун ҳам бу даврда болани ақлий жиҳатдан ўстиришга алоҳида эътибор бериш зарур. Боланинг ақлий жиҳатдан ўсишида турли хил таълимий ўйин ва машғулотларнинг роли катта. Ўйин – доимо ҳаётни акс эттиради. Ўйин ўзининг қилиб чиқишига кўра, йўналиш ва мазмунига кўра ижтимоий воқелик ҳисобланади. Ўйин жараёнида боланинг психик билиш жараёни, иродаси, ҳиссиёти, эҳтиёжи, қизиқишлари, таъсирчанлиги – унинг бутун шахсияти шаклланади. Бола ўйинда амалий эҳтиёжларга қарам бўлмайди. Бунда у ўзининг бевосита эҳтиёжи ва қизиқишларидан қилиб чиқади. Болаларнинг ўйинлари ўзининг рангбаранглиги билан ажралиб туради. Ўйинда шахсдаги мавжуд барча жиҳатлар ишга тушади: бола ҳаракат қилади, гапиради, идрок этади, ўйлайди; ўйин жараёнида болани ҳаёлот, хотираси фаол ишлайди, таъсирчанлик ва ирода сифатлари намоён бўлади. Ўйин тарбиянинг муҳим воситаси сифатида намоён бўлади. Болалар атрофларидаги катталар учунгина мансуб бўлган, ҳали ўзларининг қучлари ҳам, ақллари ҳам етмайдиган жуда кўп нарсаларни фақат ўйин фаолияти орқали ўзлаштирилади. Ўйин орқали улар воқеликдаги нарса ва ҳодисаларни билиб оладилар. Ўйин фаолиятида болаларда ҳаракатнинг янги кўриниши, яъни унинг фикрий, ақлий жиҳати намоён бўлади ва шунинг учун ўйин ҳаракатларини шакллантириш жараёнида болада фикрлаш фаолиятининг дастлабки кўриниши вужудга келади. Боланинг ақлий қамол топишида ёки унинг умумий қамолотида ўйиннинг муҳим аҳамият қасб этиши ҳудди мана шу далил орқали ўз ифодасини топади. Мактабгача катта ёшдаги боланинг ақлий ўсиши ҳақида фикр юритилганда, шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, нарсаларни янги ном билан аташда ёки янгича номлаш ҳолатидан қилиб чиқиб, субъект ўйин пайтида фаол ҳаракат қилишга уринади. Чунки у моддий нарсаларга асосланган ҳаракат режасидан тасаввур қилинаётган, фикр юритилаётган жисмлар моҳиятини акс эттирувчи ҳаракат режасига ўтади. Бола жисмларнинг моддий шаклидан бирданига ҳаёлий кўринишига ўтишида унга таянч нуқтаси бўлиши керак, вақоланки шундай таянч нуқтаси вазифасини ўтовчи нарсаларнинг аксариятидан ўйинда бевосита, объект сифатида фойдаланилади. Ўйин фаолиятида мазкур жисмлар қандайдир аломатларни акс эттирувчи сифатида эмас, балки ана шу таянч нарсалар тўғрисида фикрлаш учун хизмат қилади, шунингдек, таянч нуқтаси ҳаракатнинг яққол нарса билан боғлиқ жиҳатини акс эттиради. Боланинг ақлий ўсиши ҳақида фикр юритилганда, шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, нарсаларни янги ном билан аташда ёки янгича номлаш ҳолатидан қилиб чиқиб, субъект ўйин пайтида фаол ҳаракат қилишга уринади. Чунки у моддий нарсаларга асосланган ҳаракат режасидан тасаввур қилинаётган, фикр юритилаётган жисмлар моҳиятини акс эттирувчи ҳаракат режасига ўтади. Ўйин бола ҳаётининг узвий қисмидир. Ўйин орқали бола билим ва маълумот олади, ақлий жиҳатдан ривожланади. Атрофдаги муҳит билан, табиат ҳодисалари, манзаралари, буюмлар, қуш ва ҳайвонлар, ўсимликлар дунёси билан танишади. Инсон фаолияти, меҳнати, турмушидан бохабар бўлади. Юқорида айтилганидек, нарса билан ўйин ҳаракатларининг тақомиллашуви ҳаракат шакли хусусияти, босқичи қабиларни қисқартириш ва умумлаштириш ҳисобига амалга оширилади. Ўйин ҳаракатларининг қисқариши ва умумлашуви уларнинг ақлий кўринишидаги мантақан изчил, йиғиқ шаклга ўтишнинг асосини ташкил қилади. Ақлий тарбиянинг асосий воситалардан бири дидактик ўйин ҳисобланади. Унда бола атроф-муҳитга воқеа ва ҳодисаларни акс эттириб ҳаёлан уларни қайта тиклайди. Дидактик ўйинлар ҳам боланинг ақлий жиҳатдан ўсишига ёрдам беради. Дидактик ўйинлар орқали болаларга янги билимлар, тушунчалар бериб борилади ва болаларнинг ҳар томонлама ривожланиши, билим жараёни, сенсор маданияти, нутқ маданияти, ақлий қobiliятлари тақомиллашади. Хулоса қилиб айтганда, катта ёшдаги болалар тараққиётида ақлий тарбиянинг роли айниқса каттадир. Чунки ақл ҳис - туйғулар ва идрок этишдан тортиб, фикрлаш ва тасаввур

этишгача бўлган жараёнлар йиғиндиси. Бола ўзини фаолиятида ақлий жихатдан шаклланиб боради, шу боисдан, унда ақлий ҳаракатларнинг яққол шакллари таркиб топа бошлайди.

Адабиётлар:

1. Зеер Э.Ф. Психология профессий. Екатеринбург, 1999. – 184 с.
2. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. Ростов. Н.Д., 1996. – 382 с.
3. Кондаков И.М., Сухарев А.В. Методологические основания зарубежных теорий профессиональной развития//Вопросы психологии. 1989. №5. – С. 157-164
4. Кудрявцев Т.В. Исследование психологических особенностей профессионального становления. – М., 1988. – 145 с.

Исакова Муаззам Тўлқиновна
психология фанлари номзоди, доцент

ДИНИЙ ЭЪТИҚОД ШАХС РУХИЙ САЛОМАТЛИГИНИНГ ОМИЛИ СИФАТИДА

Аннотация: Эътиқод, лугавий мазмунига кўра, қатъий ишонч демак. Диний мазмунда у асосан имонни, имон талабларига, дин фарзлари ва аҳкомларига оғишмай амал қилишни англатади. Эътиқод қатъий ишончга айланган, инсон дунёқарашининг тамал тошини ҳосил қилувчи билимлардир. Мақолада дин ва диний эътиқоднинг шахс рухий саломатлигига таъсири ҳақида фикр-мулоҳазалар келтирилган ҳамда бу борада ўтказилган тажрибалар натижалари асослаб берилган.

Калим сўзлар: Саломатлик, рухий саломатлик, дин, эътиқод, диний эътиқод, омил, дунёқараши.

Аннотация: Вера согласно лексическому значению, означает твердую уверенность. В контексте религии речь идет главным образом о соблюдении веры, соблюдении религиозных обязанностей и традиций. Убеждение, ставшее твёрдой верой, является твердым каменным знанием человеческого мировоззрения. В статье рассматривается влияние религий и религиозных убеждений на психическое здоровье личности, также обоснованы результаты эмпирического исследования по этой проблеме.

Ключевые слова: Здоровье, психическое здоровье, религия, вера, религиозное верование, фактор, мировоззрение.

Abstract: Belief, according to the lexical meaning, means firm confidence. In the context of religion, it is mainly about the observance of faith, the observance of religious duties and traditions. A belief that has become a firm faith is a solid stone knowledge of the human worldview. The article examines the influence of religions and religious beliefs on the mental person's mental health and also substantiates the results of empirical research on this problem.

Key words: health, mental health, religion, belief, religious belief, factor, horizon.

Фанлар тизимида интенсив технологиялардан гуманитар соҳага ҳам қизиқишнинг кучайиши кузатилмоқда. Психология гуманитар фанлардан бири сифатида бугунги кунда фанлар тизимида мустаҳкам ўринни эгаллаб келмоқда. Бунинг сабаблари психологиянинг илмий “дунёқараши” ва “олдиндан кўриш” қобилиятида бўлиб, у шахсни ҳар томонлама психологик таҳлил қилишга, шунингдек, унинг хулқ-атворини, ҳаётини ва умуман бутун жамиятни ўрганишга имкон беради.

Бугунги кунда замонавий жамиятда рухий саломатлик муаммоси долзарб кўринишни акс эттирмоқда. Шахснинг рухий саломатлигига турли омилларнинг таъсири кўчайиб бормоқда. Шундай омиллар қаторидан жой олган дин ва диний эътиқоднинг шахс рухий саломатлигига

Мундарижа / Содержание / Contents

3	Муסיнова Р.Ю.
	Структурно-функциональная модель креативной саморегуляции современного педагога Structural and functional model of creative self-regulation of a modern teacher
12	Аслонов И.Н.
	Психологический тренинг как средство преодоления барьеров общения в профессиональной сфере Psychological training as a means of overcoming communication barriers in the professional field
17	Қораяева Ю.Х.
	Психологияда эгоизм муаммосининг тадқиқ этилиши The study of the problem of selfishness in psychology
21	Назаров А.М.
	Спортчиларда психологик муҳофазани шакллантириш усуллари Methods of formation of psychological protection in athletes
27	Абдуманнотов Э.А.
	Умумтаълим мактаблари ўқувчиларида экскурсия туризми воситасида ватанпарварлик туйғусини шакллантириш механизмларини такомиллаштиришнинг психологик шарт – шароитлари. The psychological conditions of developing the mechanisms of encouraging nationalistic sentiments among state schoolchildren by means of excursions to places of historical importance.
34	Алимарданова Р.Н.
	Оилада соғлом психологик муносабатларни таъминлашнинг муҳим омиллари Important factors in maintaining a healthy psychological relationship in the family
38	Бозоров З.А.
	Тиббиёт олийгоҳи талабаларида фуқаролик маданиятини ривожлантиришнинг психологик хусусиятлари Psychological features of the development of civic culture in medical students
44	Zaripov N.N.
	О'quvchilarga dasturlash tillarini o'qitishda o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanishning psixologik imkoniyatlari Psychological possibilities of effective use of game technologies in teaching programming languages to students
50	Рўзиев М.Қ.
	Таълим жараёнида янги педагогик технологиялардан фойдаланишнинг психологик имкониятлари Psychological possibilities of using new pedagogical technologies in the educational process
53	Акрамов М.Р.
	Экологик онг ва ахлоқий тасаввурлар ўртасидаги ўзаро алоқанинг психологик асослари Psychological basis of the interaction between ecological consciousness and moral perceptions
56	Остонова Г.Р.
	Ўқувчилар томонидан санъат асарларини идрок ва тасаввур қилинишининг ўзига хос хусусиятлари Peculiarities of students' perception and imagination of works of art

63	Ёқубова Д.М.	
	Мактабгача ёшдаги болалар тафаккурини ўстириш воситаларини қўллаш ва тадбиқ этиш психологияси	
	Psychology of application and application of means of development of thinking of preschool children	
68	Исакова М.Т.	
	Диний эътиқод шахс рухий саломатлигининг омили сифатида	
	Religious faith as a factor of mental health	
73	Баротова Д.Ш.	
	Психологик хизмат самарадорлигини тадқиқ қилишда кэттелл ва рикс-уэссман усулларида фойдаланишнинг статистик имконияти	
	Statistical possibility of using the Kettell and Re[-Wessman methods in the study of the effectiveness of psychological services	
78	Ганжиев Ф.Ф.	
	Мактабгача таълим муассасалари тарбиячилари социал-психологик компетентлигининг психологик хусусиятлари	
	Psychological features of socio-psychological competence of preschool teachers	
82	Рахимов Р.	
	Ўқувчиларни мусиқа дарсларида ахлоқий-эстетик тарбиялашнинг педагогик-психологик хусусиятлари	
	Pedagogical and psychological features of moral and aesthetic education of students in music lessons	
85	Балиев У.И.	
	Мусиқа таълими йўналиши талабалари тарбиясига педагогик-психологик тизим асосида ёндошиш	
	Approach to the education of students in the field of music education on the basis of pedagogical-psychological system	
87	Қўшаев И.А.	
	Достон номалари идрокини шакллантириш омиллари	
	Factors shaping the perception of epic letters	
91	Ахтамов И.И.	
	Бошланғич синф ўқувчиларини мақом санъати билан ошно қилишнинг психологик хусусиятлари	
	Psychological features of acquainting primary school students with the art of makom	
95	Рўзиев Д.Й.	
	Оркестрда ижро этишнинг айрим педагогик ва психологик омиллари	
	Some pedagogical and psychological factors of orchestral performance	
102	Рўзиқулова А.Т.	
	Касбий тажриба педагогик фаолиятда манипулятив мулоқот хусусиятларини белгиловчи омил сифатида	
	Professional experience as a factor determining the characteristics of manipulative communication in pedagogical activity	

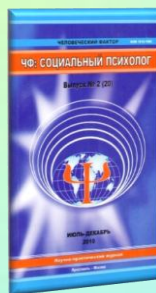

102	Berdiyeva G.J.
	Nizolarda konstruktiv xulq-atvor shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari
	Socio-psychological factors of the formation of constructive behavior in conflicts
112	Сатторов А.Э., Ибрагимов А.К.
	Спортчиларда ҳиссий-иродавий сифатлар шаклланишининг психологик хусусиятлари
	Psychological features of the formation of emotional and volitional qualities in athletes
118	Кадилова М.Р., Эргашева Ш.П.
	Педагогические - психологические условия и мотивация в развитии творческой активности студентов при изучении иностранного языка в медицинском вузе
	Pedagogical - psychological conditions and motivation in the development of creative activity of students in the study of a foreign language at a medical university
123	Исмамова Д.Т.
	Талаба ёшларда коммуникатив толерантликни ўрганишнинг психологик имкониятлари
	Psychological possibilities of studying communicative tolerance in student youth
125	Баратов Ш.Ш., Саламов С.Т.
	Развитие психологических навыков сотрудника таможенного органа при определении правильного кода тн вэд товара
	The development of psychological skills of the customs officer in determining the correct code tn foreign trade goods
130	Умурзоков Д.Х., Расулова Ю.Б.
	Илк ўспиринларнинг ёшга оид психологик хусусиятлари ва уларни миллатга мансубликни англашни шакллантиришдаги ўрни
	Agerelated psychological characteristics of early adolescents and their role in shaping their perception of ethnicity
132	Сафаров Д.Х.
	Савдо-сотикдаги психологик таъсир ва унинг назарий-амалий таҳлили
	Theoretical-practical analysis of the psychological impact of trading
ИЛМИЙ МУШОҲАДА	
138	Останов Ш.Ш.
	Арт-терапия воситалари орқали талаба-ёшлар креативлигини ривожлантириш
141	Кадилов. А.М.
	Рухият ва маънавият уйғунлиги
142	Xidirov A.A.
	Бўлажак мусика ўқитувчилари бадий дидини ривожлантиришда мумтоз мусиканинг методик асослари
	Methodological basis of classical music in the development of artistic tastes of future music teachers
УСТОЗГА ЭҲТИРОМ	
146	Баротов Ш.Р.
	Устоз Бако Ҳафизов 87 ёшда
148	ОАК ХАБАРЛАРИ

Bizning yangilangan saytimizga tashrif buyuring
PSIXOLOGIYA.BUXDU.UZ

Saytimizda maqolalarni o'qishingiz va ularni elektron nusxasini yuklab olishingiz mumkin

<p>PSIXOLOGIYA ilmiy jurnal Maxsus, 2-son (41) Buxoro – 2020. 142 b.</p> <p>PSIXOLOGIYA научный журнал. Специальный выпуск 2. (41) Бухара – 2020. – 142 с.</p>	<p>Jurnal O'zbekiston psixologlarining BuxDU muassisligidagi nashri hisoblanadi.</p> <p>Jurnalning nashr sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>OBUNA INDEKSI 3062</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Bosishga ruxsat etildi</p> <p>Qog'oz bichimi 60x84, 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shatrlı bosma tabog'i - 15 Buyurtma №75. Adadi – 60 Bahosi kelishilgan narxda. "Sharq Buxoro" MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Buxoro sh. M. Iqbol, 11-uy.</p>
--	--	--

*Jurnal O'zbekiston Respublikasi
Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK
Rayosatining 2013-yil 26-dekabrdagi
201/3-sonli qarori bilan psixologiya
fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari
ilmiy natijalari yuzasidan ilmiy
maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan
ilmiy jurnallar ro'yxatiga kiritilgan.*

ISSN 2181-5291

